

TEA JA TOIMETA

Liikluskasvatus koolieelses eas

ehk

*mida Jukule liikluskasvatuses õpetad,
seda Juhani liikluskäitumises näed*

Kogumiku koostaja: Kai Kuuspalu

Atlex
2018

Toimetuskolleegium: Tiia Õun, Kerstin Kööp, Lii Lilleoja

Toimetanud Nele Otto
Küljendanud ja kujundanud Alar Kitsik

Autoriõigus: OÜ Atlex ja autorid, 2018

OÜ Atlex
Kivi 23
51009 Tartu
Tel 734 9099
Faks 734 8915
atlex@atlex.ee
www.atlex.ee

ISSN 2228-3048

SISUKORD

Eessõna kogumiku koostajalt	4
LIIKLUSKASVATUSE LÄHTEALUSED: MIDA, MIKS JA KUIDAS?	5
<i>Liikluskasvatus lasteaia õppe- ja kasvatusprotsessis.</i> Kai Kuuspalu	5
<i>Õpetaja on eeskuju õppekäikudel liikluses.</i> Eve-Mai Valdna	11
<i>Raudteeohutuse meelespea õpetajale.</i> Triinu Uiboleht	12
<i>Õuesõppe võimalustest ja vajalikkusest liikluskasvatuse teostamisel.</i> Lehte Tuuling	15
<i>Eesti Maanteemuuseum kui liiklusharidust toetav õpikeskkond.</i> Triinu Õispuu	18
VÄIKE LIIKLEJA: MILLELE KESKENDUDA ÕPETAJA JA LAPSEVANEMANA?	21
<i>Väike jalakäija.</i> Solveig Edasi	21
<i>Väike jalgrattur.</i> Reesi Efert	25
<i>Väike sõitja autos ja ühistranspordis.</i> Katrin Kärner-Rebane ja Diana Okas	27
PRAKTIKUTE KOGEMUSNÄITED: KUIDAS MEIE TEEME?	29
<i>Liikluskasvatuse teema üliõpilaste lõputöodes.</i> Kerli Tallo	29
<i>Liikluskasvatusest Tallinna Kadaka lasteaias ehk Kadaka liigub ohutult.</i> Eve Sepper	31
<i>Jalgrattaga sõbraks Pärnu lasteaed Päikesejänku moodi.</i> Maret Põlluste	33
<i>Liikluskasvatuse lõimimine liikumistegevustesse ja ühisüritustesse.</i> Piret Põldre, Stelle Luik	37
<i>Tartu linna lasteaedade seminar „Ohutult liikled sina ja mina“.</i> Helina Muruaas, Piret Vaas	42
<i>Liikluskasvatus Hiiumaal.</i> Ingrid Prikk	44
<i>Kasvan tervelt ja turvaliselt.</i> Viivika Roostar	45
<i>Liikluskasvatus Pärnu lasteaia Trall näitel.</i> Anna-Liisa Kakku	47
<i>Liikluskasvatusest Tammiste lasteaias läbi lastevanemate silmade.</i> Merike Teder	48

EESSÕNA

Hea *Tea ja Toimeta* lugeja!

Üks väga tähtis hetk lapse elus on, kui ta lõpetab lasteaia ja temast saab koolilaps. Kooli minemisega muutuvad oluliselt last ümbritsev keskkond ja tegutsemisvõimalused – rohkem on iseseisvalt liikluses osalemist, otsustamist vajavaid ootamatuid valikuid ja vastutuse võtmist. Kuidas last selleks ette valmistada, toetada teda liikluskeskkonna ja kaasliiklejate mõistmisel ja liikluses toime tulekul?

Käesolev *Tea ja Toimeta* number keskendub liikluskasvatusele koolieelses eas. Kuigi antud numbrisse kogutud materjal on suunatud eeskätt koolieelse lasteasutuse õpetajatele, on siin väga palju häid soovitusi ja huvitavat lugemist ka lapsevanematele.

Püüdsin teie jaoks, head õpetajad, oma pikaajalist lasteaiaõpetaja ja liikluseksperti töökogemust ühendades ning liikluskasvatuse kontseptsiooni terviklikkust silmas pidades kaasata eri osapooli jagama oma teadmisi ning praktilisi näpunäiteid. Nii on antud kogumikus ülikoolide lektorite ja liiklusekspertide kõrval kirjutamas oma kogemustest lasteaednikud, muuseumi programmijuht ning lapsevanemad.

Kogumik on jagatud kolmeks osaks:

- Esimene osa keskendub liikluskasvatuse teoreetilistele ja seadusandlikest aktidest tulenevatele lähtelastele. Selles peatükis tuuakse välja teoreetilised lähtekohad liikluskasvatuse olemusest ja sisust lasteaias. Tutvustatakse õpetajale võimalusi ja olemasolevaid abimaterjale vanemaid kaasates liiklusteemade lõimimiseks igapäevasesse õppeprotsessi last ja ümbritsevat keskkonda arvestavalt.
- Teine osa pühendub põhjalikumalt väikese liikleja iseloomustamisele. Sellest peatükist saab õpetaja palju temaatilist taustinformatsiooni ja tuge lapsevanemate juhendamiseks.
- Kolmas osa koosneb praktikute kogemustest. Siia on koondatud Eesti lasteaedades toimivatest mudelitest ainult üks osa, et tutvustada, kuidas liikluskasvatusele on lähenetud. Õpetajate ja õppealajuhtide kõrval jagavad oma mõtteid ka üliõpilased ning lapsevanemad.

Ainult kõik koos, iseenda eeskuju, hooliva märkamise ja järjepideva suunamise abil suudame luua keskkonna, kus kasvab terve, ennast hoidev, õigete liiklusalaste harjumuste ja hoiakutega liikleja. Edu meile selles töös ning rõõmsaid kohtumisi liikluses!

Kai Kuuspalu,

endine Tartu Poku lasteaia õpetaja, praegune Maanteeameti liiklushariduse ekspert, Rakvere Kolledži lektor, 9-aastase poja ema ja igapäevane liikleja

LIIKLUSKASVATUSE LÄHTEALUSED: MIDA, MIKS JA KUIDAS?

Liikluskasvatus lasteaia õppe- ja kasvatusprotsessis

Kai Kuuspalu

Maanteeameti ennetustöö osakonna liiklushariduse ekspert
Tallinna Ülikooli Rakvere Kolledži liikluskasvatuse aine lektor

Liikluses osalevad ja liikluskeskkonda jagavad igapäevaselt nii jalakäijad, jalg- ja mootorratturid kui ka autojuhid. Liikluses osalemine on inimeste, st eri liiklejate omavahelise sotsiaalse suhtlemise üheks vormiks, mis põhineb eeskätt liiklejate viisakal ja üksteist arvestaval käitumisel. Ohutum liikluskeskkond, edukas toimetulek liikluses ja liiklejate vastastikune viisakas suhtlemine saab toimuda ainult omavahelises koostöös. Kui liiklusviisakuse komponentideks on märkamine, eeskujuks olemine, üksteisega arvestamine, vastutustunne jne, siis eeldusteks on liiklusreeglite tundmine ja järgimine, lugupidamine enda ja kaasliiklejate vastu, oskus tahtlikult tähelepanu suunata, keskenduda, koostöövõimekus ning liikluses osalejate rollide mõistmine. Kas olete mõelnud, mis on näiteks liikluses „tere“ või „täna“? Millised on viisakuse ilmingud liikluskeskkonnas, et õpetada lastele kaasliiklejate märkamist ja nendega arvestamist? Suhtluse aluseks on silmside, pilkkontakt kahe inimese vahel. Liikluse „tere“ ongi kontakti loomine silmside abil, näiteks teeületusel autojuhi ja jalakäija vahel. Ja viisakas liikleja saab kaasliiklejat tänada käeviipe või naeratuse abil. Seda tuleks lastele õpetada maast madalast samamoodi, nagu me õpetame „tere“ ja „täna“ ütlemist.

Eesti liiklusohutuse programm mõtestab liiklusharidust kui liikluses osaleja ohutust väärtustavate teadmiste järjepidevat ja süsteemset täiendamist, õigete hoiakute ning käitumisviiside kujundamist terve eluea vältel. Oluline on hoolivuse ja teiste liiklejatega arvestamise kõrval ühine vastutus noortele liiklejatele eeskujuks olemisel.

Laste liikluskasvatus (Laste liikluskasvatuse kord, 2011) on õpetamisel ja teavitamisel põhinev lapse liiklusohutuslaste hoiakute kujundamine ja käitumise mõjutamine ning liiklusoskuste arendamine. Liikluskasvatuse eesmärk on kujundada üksteisega arvestavaid liiklejaid, kellel on:

- 1) ohutu liiklemise harjumused;
- 2) oskus tajuda liikluskeskkonda ning hoiduda käitumast teisi liiklejaid ohustavalt ja liiklust takistavalt;
- 3) teadmised ja oskused, mis toetavad nende endi ja teiste liiklejate toimetulekut ning ohutust mitmesugustes liiklusolukordades nii jalakäija, sõitja kui ka juhina.

Liikluskasvatus on eelkõige osa väärtuskasvatusest, seda nii peretasandil kui ka lapse arengut toetavates haridusasutustes. Väärtuskasvatuses on väga oluline, ehk isegi määrav roll eeskujul. Kui koolieelses eas on lapse jaoks peamisteks eeskujudeks vanemad, vanavanemad, vanemad õed-vennad, õpetajad, siis hiljem järgitakse pigem eakaaslaste, iidolite ja sõprade eeskujut. Hea eeskujut kaudu kasvatamiseni ja üksteise tegevuse toetamiseni laste liikluskasvatuses saab jõuda ainult õpetajate ja vanemate omavahelise koostöö, ühtsetes väärtustes kokkuleppimise ja vanemate aktiivsema kaasamise kaudu. Eriti oluline on see koolieelses eas, kus toimub valmistumine väga oluliseks muutuseks: laps läheb kooli ja hakkab rohkem iseseisvalt liikluses osalema, ta ei ole liikluskeskkonnas ainult täiskasvanu või vanema õe-venna järelevalve all.

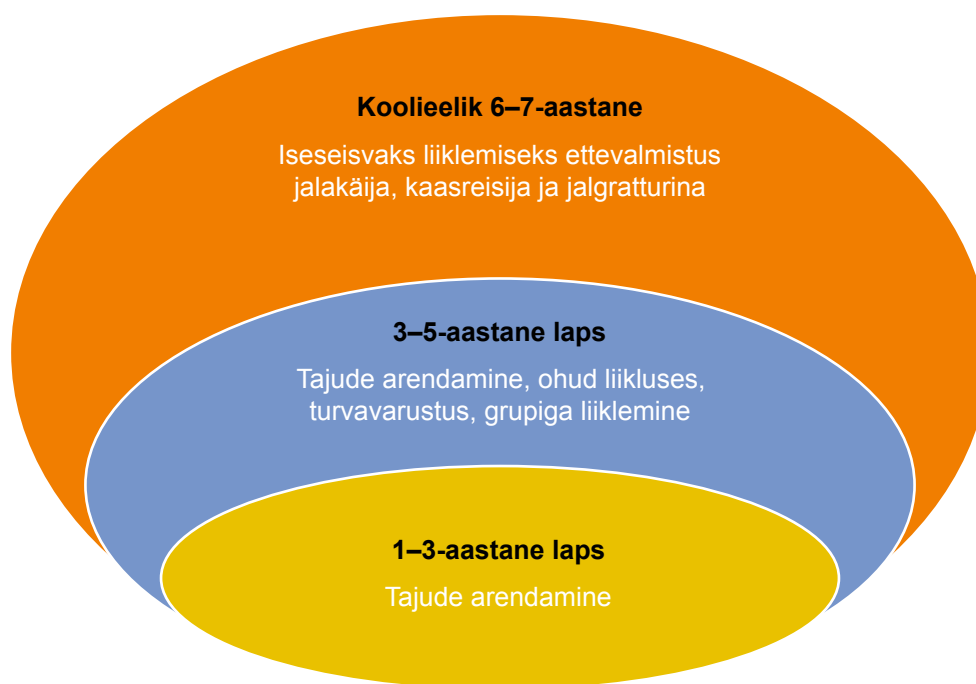
Liiklushariduse läbiviimist haridusasutustes reguleerivad õigusaktid, mille alusel toimub liiklusalaste teemade sisu käsitlemine. Nendeks õigusaktideks on:

- Eesti liiklusohutuse programm: <https://www.mnt.ee/et/liikleja/liiklusohutusprogramm-2016-2025>.
- Liiklusseadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/103012017018>.
- Liikluskasvatuse kord: <https://www.riigiteataja.ee/akt/124102011002>.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>.
- Reguleerija koolitamise kord (lasterühmaga liiklemine tänaval, lasterühma saatjate koolitus): <https://www.riigiteataja.ee/akt/128062011035>.

Koolieelse lasteasutuse õpetajad juhivad liikluskasvatuse eesmärgistamisel, planeerimisel ja läbiviimisel oma asutuse õppekavast, mis tugineb riiklikule õppekavale ning arvestab konkreetse haridusasutuse ja paikkonna eripärasid, võimalusi ja vajadusi. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) seondub enim liiklusteemaga:

1. Tunnetusprotsesside arendamine (tajude/meeleorganite ja tahtliku tähelepanu arendamine, emotsioonide ohjamine).
6–7-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused: saab aru lihtsamatest seostest (põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna; tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi; kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni.
2. Valdkond „Mina ja keskkond“, tehiskeskkond (sõidukid; valgusfoor ja tänava ületamine; liiklusmärgid; turvavarustus jm liiklusteemaline sisuinfo) ning „Sotsiaalne keskkond“ (ohuallikad ning ohutu käitumine; põhjus-tagajärg seoste loomine; viisaka liikleja kujundamine).
6–7-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused: oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku; julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik; kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist; kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm; teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

Liikluse lõimimisel õppeprotsessi on mõistlik arvestada lapse arengulisi iseärasusi ning teemade eakohasust lapse liikumisviisidele tuginedes.

Joonis 1. Liikluskasvatuse rõhuasetused koolieelses eas (Maanteeameti liikluskasvatuse leht)